

روشهای ارزیابی و سنجش مناسب در برنامه درسی کودکان با نیازهای ویژه

معصومه امینی سولاری

کارشناسی آموزش ابتدایی دانشگاه آزاد اسلامی خمینی شهر

فاطمه منصوری حسن آبادی

کارشناسی ارشد روانشناسی دانشگاه اصفهان

چکیده:

کودکان با نیازهای ویژه یا کودکان استثنایی، افرادی هستند که نیازهای خاصی در زمینه‌های آموزشی، تربیتی یا اجتماعی دارند. این نیازها ممکن است ناشی از مشکلات فیزیکی، ذهنی، حسی یا رفتاری باشند که برای حمایت از کودکان با نیازهای ویژه، نیاز است تا برنامه‌های آموزشی و تربیتی مناسب برای آن‌ها طراحی شود و از روش‌های حمایتی و آموزشی مناسب استفاده شود تا این کودکان بتوانند بهترین پتانسیل خود را بیان کنند. ابتداء روشهای مختلف ارزیابی از جمله ارزیابی فردی گروهی و مشاهده ای مورد بررسی قرار می گیرند. سپس معیارها و شاخص های مناسب برای ارزیابی کودکان با نیازهای ویژه تعیین میشوند. در انتها، نتایج به دست آمده از اعمال روشهای ارزیابی و سنجش مختلف در برنامه درسی این گروه از کودکان مورد تحلیل و بررسی قرار میگیرند تا تأثیرات و اثربخشی هر روش بر عملکرد و یادگیری آنها مشخص گردد. سوالی که مطرح میشود این است که آیا استفاده از روشهای ارزیابی و سنجش مناسب می تواند بهبودی در برنامه درسی کودکان با نیازهای ویژه را ایجاد کند؟ فرضیه نوشتار بر این قرار دارد که استفاده از روشهای ارزیابی و سنجش مناسب میتواند به توسعه و بهبودی در عملکرد و یادگیری کودکان با نیازهای ویژه در برنامه درسی کمک کند.

کلیدواژه ها: سنجش، سنجش برنامه درسی کودکان با نیازهای ویژه، روشهای ارزیابی

مقدمه

ارزیابی و سنجش در برنامه درسی کودکان با نیازهای ویژه از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. روشهای مناسب ارزیابی میتوانند به معلمان و متخصصان آموزشی کمک کنند تا عملکرد و پیشرفت دانش آموزان را بهبود بخشند. به دلیل تفاوت‌های شدیدی که در نیازها تواناییها و ویژگیهای دانش آموزان با نیازهای ویژه وجود دارد، استفاده از روشهای ارزیابی و سنجش مناسب از اهمیت بسزایی برخوردار است. متخصصان آموزشی و معلمان نیاز دارند تا با توجه به نیازهای ویژه این گروه از دانش آموزان روشهای ارزیابی و سنجش را انتخاب و اجرا کنند که به عملکرد و پیشرفت آنها کمک کند و از طریق آنها بتوانند بهبودهای لازم را در برنامه درسی ایجاد کنند (Abe & Sugawara, ۲۰۲۳). با توجه به اهمیت ارزیابی در برنامه درسی کودکان با نیازهای ویژه بسیاری از تحقیقات و مطالعات در این زمینه انجام شده است. برنامه‌های درسی برای کودکان با نیازهای ویژه از اهمیت ویژه‌ای برخوردار هستند زیرا این کودکان به دلیل تفاوت‌هایشان در نیازها، توانایی‌ها و ویژگیها نیازمند برنامه‌های آموزشی ویژه‌ای هستند. ارزیابی و سنجش این کودکان نیز از اهمیت چندانی برخوردار است زیرا برای ارتقاء کیفیت آموزش و پرورش آنها لازم است که ما به دقت و صحت عملکرد و پیشرفت آنها را اندازه‌گیری و ارزیابی کنیم از آنجایی که کودکان با نیازهای ویژه از انواع مختلفی از نیازها و توانایی‌ها برخوردارند استفاده از روشهای ارزیابی متنوع و تنوع بخش ضروری است. این روشها باید به گونه‌ای باشند که علاوه بر اندازه‌گیری عملکرد و پیشرفت دانش آموزان بتوانند به معلمان و متخصصان آموزشی کمک کنند تا بهبودهای لازم را در برنامه‌های آموزشی خود اعمال کنند. روشهای ارزیابی و سنجش مورد استفاده در برنامه‌های درسی کودکان با نیازهای ویژه میتوانند شامل ارزیابی فردی، گروهی مشاهده‌ای و استفاده از فناوری باشند. هر یک از این روشها دارای ویژگیها و مزایا و معایب خاص خود میباشند که باید با توجه به نیازها و شرایط آموزشی هر کودک مورد استفاده قرار گیرند. در برنامه درسی کودکان با نیازهای ویژه، تعیین استانداردهای مناسب برای ارزیابی نیز بسیار حیاتی است. این استانداردها باید شامل مواردی نظیر اهداف آموزشی مهارتهای ضروری و انتظارات آموزشی برای هر دانش آموز باشند تعیین این استانداردها باعث می‌شود که ارزیابیها به گونه‌ای انجام شوند که عملکرد و پیشرفت هر کودک به درستی اندازه‌گیری شود و مسیر بهبود آموزش و پرورش برای آنها پیگیری شود (Kirk et al., ۲۰۲۲). این مقاله به توضیح و بررسی انواع مختلف روشهای ارزیابی و سنجش در برنامه درسی کودکان با نیازهای ویژه میپردازد. این انواع شامل روشهای مختلف ارزیابی فردی، گروهی مشاهده‌ای و ارزیابی با استفاده از فناوری میباشند. همچنین مقاله به بررسی اهمیت تعیین استانداردهای مناسب برای ارزیابی کودکان با نیازهای ویژه و نیز ارائه راهکارهایی برای انتخاب روشهای ارزیابی مناسب برای این گروه از دانش آموزان می‌پردازد. نوشتار حاضر به بررسی تأثیرات مثبت و منفی استفاده از فناوری در فرآیند ارزیابی کودکان با نیازهای ویژه میپردازد. به عنوان مثال، چگونگی استفاده از نرم افزارها و ابزارهای دیجیتالی در ارزیابی عملکرد و پیشرفت آنها و نیز مزایا و معایب این روشها بررسی میشود. این مقاله با بررسی دقیق این موضوعات سعی در ارائه راهکارها و پیشنهادهایی برای بهبود فرآیند ارزیابی کودکان با نیازهای ویژه در برنامه درسی دارد.

روشهای مختلف ارزیابی و سنجش کودکان با نیازهای ویژه

روشهای مختلف ارزیابی و سنجش کودکان با نیازهای ویژه شامل موارد زیر میشود. ۱ ارزیابی توسعه‌ای در این روش تواناییها مهارتها و پیشرفتهای کودکان با نیازهای ویژه به طور مداوم و در طولانی مدت ارزیابی میشود تا تغییرات و پیشرفتهای آنها رصد و ثبت شود. در روش ارزیابی توسعه‌ای کودکان با نیازهای ویژه تواناییها مهارتها و پیشرفتهای آنها به طور مداوم و در طولانی مدت مورد بررسی قرار میگیرد. این نوع ارزیابی به منظور رصد و ثبت تغییرات و پیشرفتهای کودکان و همچنین تدوین برنامه‌های آموزشی مناسب برای آنها انجام میشود در ارزیابی توسعه‌ای اهمیت بهبود پیوسته و مداوم توانایی‌ها و مهارتهای کودکان تأکید دارد. این روش از طریق برنامه ریزی فعالیتهای آموزشی و درمانی ارائه بازخورد مستمر و تعیین اهداف قابل دستیابی به کودکان کمک میکند تا بهبود مستمری در عملکرد خود داشته باشند (Fuchs et al., ۲۰۲۲). یکی از مزایای اصلی این روش ارتباط مستقیم با فرآیند یادگیری کودکان است. با رصد مداوم پیشرفتهای و نواقص امکان اصلاح و بهبود برنامه‌های آموزشی و رفع مشکلات موجود فراهم میشود. همچنین این نوع ارزیابی به والدین و مربیان کودکان اطلاعات مفیدی درباره پیشرفتهای فرزندانشان ارائه میدهد و آنها را در فرآیند یادگیری و توسعه کودکانشان

همراهی می کند برای انجام ارزیابی توسعه ای ابزارها و روشهای مختلفی مورد استفاده قرار میگیرد. این شامل مشاهده های مستقیم مصاحبه ها تستها پرسشنامه ها و ارزیابیهای مقایسه ای است با استفاده از این ابزارها، عملکرد کودکان به طور کامل و چند جانبه مورد بررسی قرار میگیرد و اطلاعات مفیدی برای تصمیم گیری های آتی فراهم میشود. در پایان روش ارزیابی توسعه ای نقش اساسی در بهبود فرایند یادگیری و توسعه کودکان با نیازهای ویژه دارد با تأکید بر بهبود مستمر و پیوسته این روش از اهمیت بالایی برخوردار است و به معلمان و والدین ابزارهای قدرتمندی را برای حمایت از رشد و پیشرفت کودکانشان ارائه می دهد (Hattie ۲۰۰۹)

۲ ارزیابی عملکردی در این روش عملکرد و اجرای کارهای مختلف توسط کودکان با نیازهای ویژه مورد بررسی قرار میگیرد. این شامل مهارتهای ریاضی زبانی اجتماعی و حرکتی میشود. در روش ارزیابی عملکردی عملکرد و اجرای کارهای مختلف توسط کودکان با نیازهای ویژه مورد بررسی و ارزیابی قرار می گیرد. این نوع ارزیابی به بررسی مهارتهای مختلفی که کودکان باید به دست آورند تا به نقاط قوت و ضعف خود آگاهی پیدا کنند و از طریق بهبود نقاط ضعف و تقویت نقاط قوت بهبود عملکرد خود را تضمین کنند می پردازد. در ارزیابی عملکردی مهارتهای گوناگونی مورد ارزیابی قرار میگیرند به عنوان مثال مهارتهای ریاضی که شامل مفاهیم اعداد محاسبات ابتدایی هندسه و اندازه گیری میشود از جمله این مهارت هاست (Anderson & Sprick, ۲۰۲۲) همچنین مهارتهای زبانی از قبیل خواندن، نوشتن، گفتار و فهم مطلب مهارتهای اجتماعی از جمله تعامل با دیگران حل تعارض و همکاری و همچنین مهارت های حرکتی از قبیل راه رفتن پرش حرکات تعادلی و حرکات دستی نیز ارزیابی میشوند. این روش ارزیابی با استفاده از ابزارها و روشهای متنوعی انجام میشود. مشاهده مستقیم عملکرد کودکان اجرای تمرین ها و وظایف مرتبط با هر مهارت و ارزیابی نمره دهی خود کودکان میتوانند ابزارهای مؤثری در این روش باشند. همچنین، استفاده از تستها پرسشنامه ها و ارزیابی های مقایسه ای نیز برای ارزیابی دقیق عملکرد کودکان مورد استفاده قرار می گیرد. یکی از مزایای این روش ارزیابی تمرکز بر روی عملکرد و اجرای واقعی کودکان است. با تمرکز بر مهارت های عملی و قابل مشاهده این روش به معلمان و والدین اطلاعات دقیقی ارائه می دهد که در بهبود، عملکرد و پیشرفت کودکانشان مؤثر هستند. علاوه بر این نوع ارزیابی میتوانند به والدین و متخصصان آموزشی کمک کند تا برنامه های آموزشی مناسب تری را برای کودکان با نیازهای ویژه خود طراحی و اجرا کنند (Browder et al ۲۰۲۲)

ارزیابی توانمندیهای تحصیلی در این روش تواناییهای آموزشی و یادگیری کودکان با نیازهای ویژه ارزیابی میشود از جمله توانایی درک مطلب مهارتهای خواندن و نوشتن و محاسبات ریاضی در روش ارزیابی توانمندیهای تحصیلی تواناییهای آموزشی و یادگیری کودکان با نیازهای ویژه به دقت و شفافیت ارزیابی می شود. این نوع ارزیابی به منظور سنجش تواناییهای کودکان در زمینه های آموزشی اصلی مانند درک مطلب مهارتهای خواندن و نوشتن و محاسبات ریاضی انجام میشود. یکی از موارد مهم در ارزیابی توانمندی های تحصیلی ارائه و تدوین وظایف و تمرینهایی است که تواناییهای آموزشی و یادگیری کودکان را به چالش میکشد و به آنها فرصت میدهد تا نشان دهند که چه میزان از مفاهیم و مهارت های آموخته شده را درک و به کار گیری کرده اند. این وظایف معمولاً بر اساس استانداردهای آموزشی و منابع مرتبط با برنامه درسی کودکان تهیه میشوند تا با اهداف و محتوای آموزشی همخوانی داشته باشند (Hattie ۲۰۰۹)

علاوه بر ارائه و تدوین وظایف استفاده از روشهای متنوعی برای ارزیابی توانمندی های تحصیلی کودکان مؤثر است. این شامل تستها پرسشنامه ها وظایف عملی مصاحبه ها و مشاهده های مستقیم از عملکرد کودکان است. هر یک از این روشها قادرند تا به والدین و متخصصان آموزشی اطلاعات دقیقی ارائه دهند که به آنها در فهم بهتر تواناییها و نقاط ضعف کودکان و در نتیجه طراحی برنامه های آموزشی مناسب و اجرای اصلاحات لازم کمک کند. ارزیابی توانمندیهای تحصیلی نه تنها به والدین و متخصصان آموزشی کمک میکند تا به طور دقیق تر نقاط قوت و ضعف کودکان را شناسایی کنند بلکه به خود کودکان نیز کمک میکند تا اهدافشان را به وضوح تر مشخص کنند و برای بهبود عملکرد خود به صورت هدفمند تر تلاش

کنند. استفاده از روشهای متنوع ارزیابی توانمندیهای تحصیلی نقش مهمی در بهبود فرآیند یادگیری و پیشرفت کودکان با نیازهای ویژه دارد با توجه به اینکه هر کودک میتواند نیازها و استعدادهای منحصر به فردی داشته باشد روشهای ارزیابی گوناگون میتوانند از آنها حمایت کنند و به آنها امکان دهند تا بهترین نسخه خود را در یادگیری و پیشرفت نشان دهند

(Anderson & Sprick ۲۰۲۲)

۴. ارزیابی توانایی های اجتماعی و رفتاری این شامل ارزیابی تواناییهای کودکان در برقراری ارتباط با دیگران حل مسائل اجتماعی و تعامل با محیط اطراف میشود در ارزیابی تواناییهای اجتماعی و رفتاری کودکان با نیازهای ویژه مهمترین هدف شناسایی و سنجش تواناییهای آنها در برقراری ارتباطات اجتماعی، حل مسائل اجتماعی و تعامل با محیط اطراف است. این نوع ارزیابی به منظور مشخص کردن سطح توانایی کودکان در مواجهه با موقعیتهای اجتماعی مختلف و ارائه توصیه ها و راهکارهایی برای بهبود مهارتهای اجتماعی و رفتاری آنها انجام میشود. ارزیابی تواناییهای اجتماعی و رفتاری معمولاً شامل استفاده از روشهای متنوعی مانند مشاهده مستقیم مصاحبه پرسشنامه ها و پرسشهای روان شناختی است. این روشها به ارزیابان کمک می کنند تا به شیوه های برخورد و پاسخگویی کودکان در مواجهه با موقعیتهای اجتماعی، به رویدادها و تحولات اجتماعی و رفتارهای آنها در موقعیتهای مختلف پی ببرند (۲۰۲۲). Browder et al) با انجام ارزیابی تواناییهای اجتماعی و رفتاری متخصصان و والدین قادرند تا الگوها و رفتارهای اجتماعی مثبت و منفی کودکان را شناسایی کرده و برنامه های مشخصی برای تقویت مهارتهای اجتماعی و بهبود رفتار آنها طراحی کنند. علاوه بر این ارزیابی میتواند به والدین و مربیان کمک کند تا رویکردهای بهتری برای حمایت از کودکان در پذیرش و تسلیم به نیازها و موقعیتهای اجتماعی مختلف اتحاد کنند. ارزیابی توانایی های اجتماعی و رفتاری کودکان با نیازهای ویژه ابزاری قدرتمند است که به متخصصان و والدین کمک میکند تا نقاط قوت و ضعف کودکان را در این زمینه شناسایی کرده و به دنبال راهکارهایی برای بهبود و تقویت مهارتهای اجتماعی و رفتاری آنها باشند (ولایتی، ۱۳۹۳)

ه استفاده از ابزارهای فناوری از جمله روشهای ارزیابی کودکان با نیازهای ویژه استفاده از فناوری های مدرن مانند نرم افزارهای آموزشی و سامانه های آنلاین میباشد که به دقت و صحت بیشتر در ارزیابی کودکان کمک می کند. استفاده از ابزارهای فناوری امکانات جدیدی را برای ارزیابی کودکان با نیازهای ویژه فراهم می کند. این ابزارها شامل نرم افزارهای آموزشی سامانه های آنلاین و ابزارهای تعاملی میشوند که به وسیله آنها میتوان به طرز دقیق تری عملکرد و پیشرفت کودکان را سنجید این فناوریها امکان ارزیابی در زمینه های گوناگونی از جمله مهارتهای زبانی، ریاضی حرکتی و اجتماعی را فراهم میکنند. استفاده از نرم افزارهای آموزشی و سامانه های آنلاین میتواند به تعیین نقاط قوت و ضعف کودکان کمک کرده و به معلمان و والدین راهنمایی در تصمیم گیری برای ارتقاء عملکرد آنها ارائه دهد. علاوه بر این این ابزارها می توانند بهبودهای مداومی در فرآیند ارزیابی و مانیتورینگ پیشرفت کودکان فراهم کنند و از اطلاعات به دست آمده برای تصمیم گیری های آینده در مورد آموزش و پشتیبانی از کودکان استفاده کنند. با این حال همچنان مهم است. که در استفاده از ابزارهای فناوری در ارزیابی کودکان با نیازهای ویژه از رویکردهای صحیح و اصولی پیروی شود تا نتایج به دقت و صحت بیشتری داشته باشند و بهترین راهکارها برای پیشرفت آموزشی کودکان ارائه شود بهرامی سعادت آبادی (۱۳۹۹)

اهمیت تعیین معیارهای صحیح و مناسب برای ارزیابی کودکان با نیازهای ویژه

تعیین معیارهای صحیح و مناسب برای ارزیابی کودکان با نیازهای ویژه از اهمیت بسیاری برخوردار است. این معیارها نقش بسیار مهمی در فرایند ارزیابی دارند زیرا به ما کمک میکنند تا عملکرد و پیشرفت کودکان را به صورت دقیق تر و شیوا تر سنجیده و ارزیابی کنیم به طور کلی تعیین معیارهای صحیح و مناسب برای ارزیابی کودکان با نیازهای ویژه ابزاری بسیار قدرتمند برای بهبود فرآیند آموزش و یادگیری آنهاست. این معیارها به ما کمک میکنند تا بهترین حمایت را برای رشد و پیشرفت آنها فراهم کنیم و آینده روشن تری برایشان بسازیم (Dillenbourg et al. ۲۰۰۹)

اهمیت این معیارها به دلایل زیر قابل توجیه است.

۱ راهنمایی در طراحی برنامه های آموزشی معیارهای صحیح ارزیابی به ما کمک می کنند تا برنامه های آموزشی را طراحی کنیم که با نیازها و تواناییهای واقعی کودکان هماهنگ باشد این معیارها به ما می گویند که چه مهارت ها و تواناییهایی باید ارزیابی شوند و چگونه میتوان بهترین روشهای ارزیابی را برای هر کودک انتخاب کرد. معیارهای صحیح ارزیابی به ما راهنمایی میکنند تا برنامه های آموزشی

3. Abe, Y., & Sugawara, T. (2023). The effects of a universal design for assessment intervention on the academic achievement of students with disabilities in Japan. *International Journal of Inclusive Education*, 27(1-2), 128-146.
4. Anderson, S. R., & Sprick, M. R. (2022). Functional behavior assessment and intervention for students with special needs: An evidence-based approach. Butterworth-Heinemann Curriculum- based measurement: A practical guide for teachers and other practitioners. Pearson
5. Browder, D. M., Spooner, F., Ahlgrim-Delzell, L., & Harris, M. (2022). The effects of technology-enhanced Instruction on students with disabilities: A meta-analysis. *Review of Educational Research*, 92(2), 432-472.
6. Y. Dillenbourg, P., Järvelä, S., & Fischer, F. (2009). The evolution of research on computer-supported collaborative learning. In A. M. O'Donnell & A. M. King (Eds.), *The handbook of research on educational communications and technology* (rd ed., pp. Associates
7. Ferguson, D. L., & Ash, M. (2022). Technology for students with special needs: A practical guide for teachers. Corwin Press
8. Fuchs, L. S., Fuchs, D., & Kazdan, S. S. (2022). Using technology to support students with learning disabilities. Guilford Press
9. Garrison, D. R., Anderson, T., & Archer, W. (2000). Critical thinking, cognitive presence, and computer conferencing in a blended learning environment. *American Journal of Distance Education*, 14(3), 7-23.
10. Hattie, J. (2009). *Visible learning: A synthesis of over achievement*, London, UK: Routledge.
11. Kirk, R. D., Gallagher meta-analyses relating to Educating exceptional children (2022th ed.). Boston, MA: Pearson. 13 J. J., & Coleman, M. C. ((,

دانشگاه همدان
Hamadan University

دهمین همایش ملی

انجمن روانشناسان ایران
شعبه ملی، ۱۳۹۵-۱۳۹۶

تازه های روانشناسی مثبت

ISC

Sponsored and Indexed by
CIVILICA
We Respect the Science